

<https://doi.org/10.26565/2075-1834-2022-34-05>

УДК 342.25

К.П. ДАНИЧЕВА

кандидат юридичних наук, доцент

кафедри конституційного і муніципального права

E-mail: kpdanicheva@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0034-8499>

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,

м. Харків, 61022, майдан Свободи, 4

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МОДЕЛЕЙ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ НІМЕЧЧИНИ ТА ШВЕЙЦАРІЇ

АНОТАЦІЯ. *Вступ.* Статтю присвячено історичному аспекту становлення та розвитку моделей місцевого самоврядування в таких державах як Німеччина та Швейцарія. Місцеве самоврядування в цих країнах має свої особливості та принципи здійснення, які зумовлені формою територіального устрою, однак можуть бути застосовані для конструювання суспільних відносин в Україні. Для України як держави, для якої характерні європейські правові стандарти побудови місцевого самоврядування цікавим є досвід європейських держав в цьому напрямку.

Короткий зміст основних результатів. В статті висвітлюється конституційно-правові основи становлення та розвитку моделей місцевого самоврядування Німеччини та Швейцарії. Муніципальна система цих держави ґрунтується на Європейських стандартах місцевого самоврядування - децентралізації, субсидіарності, автономії місцевого самоврядування. Для національного законодавства України також характерне закріплення Європейських стандартів.

Висновки. Місцеве самоврядування в Німеччині та Швейцарії охоплює майже всі сторони демократичної організації місцевого життя, дає можливість раціональним способом децентралізувати державну владу, перенести прийняття рішень з усіх питань місцевого життя в територіальні спільноти, стимулюючи тим самим активність громадян і забезпечуючи їх реальну причетність до таких рішень. Позитивний досвід європейських держав залучення громадян до участі в питаннях місцевого значення буде сприяти створенню ефективно діючої моделі місцевого самоврядування в Україні.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: *місцеве самоврядування, муніципальна влада, муніципалітет, громада.*

Як цитувати: Данічева К. П. Історичний аспект становлення та розвитку моделей місцевого самоврядування на прикладі Німеччини та Швейцарії. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія «Право».* 2022. Вип. 34. С. 47-55. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2022-34-05>

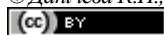
In cites: Danicheva K. P. (2022). Historical aspect of the establishment and development of local government models on the example of Germany and Switzerland. *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University, Series «Law»*, (34), P. 47-55. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2022-34-05> (in Ukrainian)

Вступ. Актуальність обраної теми дослідження обумовлена проголошенням нашої держави євроінтеграційного курсу щодо досягнення основних європейських принципів і організації суспільної життєдіяльності. Тому особливого значення набула реалізація ідеї місцевого самоврядування як найважливішого інструмента формування громадянського суспільства. В цьому аспекті надзвичайно актуальним є вивчення досвіду провідних зарубіжних країн щодо створення, організації, функціонування місцевого рівня територіальної організації влади. Вивчення конституційно-правової моделі місцевого самоврядування Німеччини та Швейцарії є важливим для місцевого самоврядування

України, оскільки ці держави мають багатовікову історію ефективного залучення населення до вирішення питань місцевого значення.

Огляд праць з даної проблематики. В вітчизняній юридичній літературі тематиці розвитку та становленню місцевого самоврядування в євро-контекстному ракурсі була приділена достатня увага. Зокрема, цього питання торкалися в своїх працях М.Корецький, Н. Нижник, С. Серьогіна, В. Федоренко, О. Чернеженко, В. Величко, Ю. Шарова та ін., розглядаючи досвід країн Європейського Союзу щодо становлення і розвитку місцевого самоврядування.

© Данічева К.П., 2022

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0

Мета статті. Мета дослідження полягає у тому, щоб розкрити конституційно-правову природу місцевого самоврядування на прикладі Німеччини та Швейцарії. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання** як: дослідити історію становлення місцевого самоврядування в Німеччині та Швейцарії, проаналізувати основні принципи місцевого самоврядування, які можуть бути покладені в основу майбутніх реформ в Україні.

Основні результати дослідження. Європейські правові стандарти побудови місцевого самоврядування, що прийняті і застосовуються у країнах Європи, можуть бути використані для вдосконалення та подальшого функціонування найбільш прийнятної сучасної моделі місцевого самоврядування в Україні [1, с. 139].

Історично місцеве (комунальне) самоврядування як символ громадської свободи має в Німеччині давню традицію. Воно сягає до привілеїв вільних міст у середньовіччі, коли міське громадянське право звільняло людей від гноблення феодального кріпосництва. В новий час комунальне самоврядування пов'язують, у першу чергу, з реформами барона фон Штайка, надто з пруським муніципальним урядуванням від 1808 року. Основний закон продовжує цю традицію. Він виразно гарантує комунальне самоврядування в містах, общинах і районах. Відповідно до цього вони мають право всі справи місцевої громади регулювати у межах законів на власну відповідальність. Усі міста, общини і райони повинні бути демократично організованими. Комунальне право є справою земель, з історичних причин комунальні конституції в різних землях значно відрізняються одна від одної. Проте практика самоврядування у всіх федеральних землях схожа [2, с. 303-304].

Традиційно Німеччина має політично і функціонально «сильний» тип місцевого самоврядування та управління. Рівень місцевого самоврядування Німеччини вже пережив серйозні хвилі реформ як у політичних, так і в адміністративних закладах та структурах. Водночас і нині, у XXI ст., досвід розбудови і функціонування місцевого самоврядування та управління в Німеччині можна вважати прикладом у частині реалізації принципів децентралізації та субсидіарності з урахуванням усіх історичних, географічних, етнічних, культурних та інших чинників

розвитку німецьких земель.

Незважаючи на серйозні випробування німецької системи місцевого самоврядування та управління, яка зіткнулася із масовою міграцією до ФРН біженців із Сирії, інших держав Близького Сходу і Північної Африки, відповідна система організації публічної влади демонструє свою фундаментальність і гнучкість водночас [3, с. 91].

Німецька федеративна система має дворівневу структуру, що складається із федерального рівня та земель. Із точки зору Конституції рівень місцевого самоврядування не становить самостійного (третього) рівня федеративної системи, однак відповідно до Основного Закону ФРН він вважається невід'ємною частиною земель.

У міжурядовому (вертикальному) розподілі функцій між федеральним рівнем і землями федеральний рівень загалом наділений більшістю повноважень щодо законодавства та процесу творення політики, тому варто зазначити, що Федеральна рада - Бундесрат, яка діє як Верхня палата федерального законодавчого рівня, складається із представників урядів земель, це дає землям, а саме урядам земель, сильну владу у творенні федеративної політики.

Таким чином, хоча більша частина законодавчих та інших публічно-владних повноважень належать до федерального рівня, реалізація державної політики, виконання законів і адміністративні функції у Німеччині майже повністю покладено на землі. Федеральний рівень може мати власні місцеві представництва лише у вузькому колі конституційно визначених сфер діяльності. Це – митниця, військкомат, федеральна прикордонна поліція та ін.

Водночас давньою традицією земель у Німеччині є делегування значної кількості повноважень щодо реалізації політики та виконання адміністративних завдань місцевим органам самоврядування.

Місцеве самоврядування, як вже зазначалося, має дворівневу структуру і складається із муніципалітетів та округів і традиційно працює за моделлю «подвійності функцій», що охоплює як безпосередньо справи місцевого самоврядування, так і делеговані державні функції.

Прикладом широкої компетенції органів місцевого самоврядування в Німеччині є розгалужена система комунальних служб і послуг [3, с. 93-94].

Право самоврядування охоплює, передусім, місцевий громадський транспорт у межах комун, місцеве будівництво шляхів, забезпечення електроенергією, водою, газом, каналізацію, містобудівне планування. Сюди належать також будівництво і утримання шкіл, театрів і музеїв, лікарень, спортивних закладів і басейнів. До компетенції обшин належать також освіта дорослих і догляд за молоддю. Доцільність і прибутковість своїх дій кожна обшина визначає самостійно. Багато місцевих завдань не до снаги общинам і малим містам; вони можуть виконуватися районом – наступною вищою територіальною одиницею. Також район є частиною комунального самоврядування. Більші міста не належать до жодного району, вони «вільні від районів». Комунальне самоврядування і самостійність можуть занепасти, якщо обшина не має грошей для виконання завдань. Дискусії про належне фінансове забезпечення обшин не припиняються. Общини мають право збирати власті податки і збори. Сюди належать поземельний і промисловий податки. Крім того, общини мають право використовувати надходження від акцизу і податку на споживчі товари. Але цього не вистачає на покриття фінансових потреб. Тому общини отримують від федерацій і земель частку від прибуткового податку. Крім того, сюди належать відрахування у межах фінансової угоди про розподіл коштів, яка окремо регулюється у кожній землі [4].

На даний час в Німеччині органи місцевого самоврядування і місцевого управління мають деякі відмінності. Тут фактично діють дві системи управління – федеративна і земельна. Комуни являються невід'ємною частиною земель, а комунальне право виступає в якості виключної компетенції земельного законодавства. Інститут місцевого самоврядування розглядається в сучасній Німеччині як один із елементів демократії. Основний Закон ФРГ не містить детального положення, яке регулює місцеве самоврядування і місцеве управління. В ст. 28 Конституції Німеччини регламентується лише те, що в громадах і округах на основі всезагальних і прямих виборів при таємному голосуванні повинні створюватися представницькі органи [5].

Таким чином, громадам і об'єднанням громад надається право на самоврядування з питань місцевого значення. Такі ж формулювання закріплюються і в

конституціях земель. Специфіка місцевого самоврядування Німеччини полягає у великій кількості рівнів управління при відсутності єдиної системи місцевого самоврядування та місцевого управління.

В кожній землі є індивідуальні особливості організації місцевої влади, хоча увсіх землях, за виключенням міст-земель, які являються одночасно землями і громадами, функціонують округи: громадівські, місцеві і сільські. Муніципальна асиметрія тягне за собою поділ місцевих повноважень, які діляться на три групи – добровільні, обов'язкові та делеговані. На добровільні у муніципалітетів не вистачає коштів, тому більшість виконують обов'язкові та делеговані. Громада виконує на своїй території під свою відповідальність всі адміністративні функції, за виключенням тих випадків, коли законом виконання цих функцій доручено іншим структурам управління [4].

Доцільність і прибутковість своїх дій кожна громада визначає самостійно. Без достатнього фінансування місцеве самоврядування існувати не може, тому Основний Закон Німеччини і земельні конституції містять фінансові гарантії по відношенню до громад та районів. Типовими джерелами доходів для громад являються податки та збори, зноси, відрахування, державні асигнування, кредити та ін.

В Конституції земель закріплено поняття місцевого самоврядування. Значення земель виражається в адміністративному управлінні і в участі в законодавчій діяльності федерації через Бундесрат.

Землі відповідають за своє внутрішнє адміністративне управління і за реалізацію федерального права під свою відповідальність за дорученням федерації. Кожна земля має в столиці своє представництво на чолі з Уповноваженим Землі при федерації. В кожній землі цей уповноважений входить до складу уряду в ранзі міністру і являється земельним міністром у справах федерації.

Базова структура місцевого управління включає: федеральну владу, 16 земель, округи, райони і міста, громади, об'єднання громад. Землі наділені правом вирішувати більшість внутрішніх питань. В шести найбільших землях Західної Німеччини адміністративні функції децентралізовані і передані адміністративним районам.

Сучасне місцеве самоврядування в Німеччині має характер змішаного типу, тому

виділяють чотири моделі місцевого самоврядування:

1) Магістратна. Положення про магістрат передбачає наявність двох органів: ради обшин, яка обирається прямими виборами на 4 роки, і магістрату - колегіального органу виконавчої влади, обраного радою та очолюваного бургомістром;

2) Бургомістерська. Положення про бургомістра передбачає наявність трьох органів: ради обшин, що обирається на 5 років (депутати працюють на громадських засадах); бургомістра, який обирається радою та очолює її; управи - виконавчого органу ради;

3) Південнонімецька.

Південнонімецьке положення про раду визначає наявність двох органів: ради обшин (обирається шляхом прямих виборів на 6 років, її депутати працюють на громадських засадах) і бургомістра, який обирається населенням на 6 років і виконує функції голови самоврядування, тобто представляє місцеву общину та реалізує повноваження держави і голови ради;

4) Північнонімецька.

Північнонімецьке положення про раду передбачає наявність трьох органів: ради, що обирається шляхом прямих виборів на 5 років (депутати працюють на громадських засадах); бургомістра, якого обирає рада та який виконує повноваження голови ради і місцевого самоврядування; директора комуни (голова виконавчої влади, який обирається радою на 8 років) [3, с. 33;4].

Конституційна регламентація місцевого самоврядування у Швейцарії та закріплення його автономії є важливими насамперед у тому аспекті, що місцеве самоврядування відіграє особливу роль у системі громадянського суспільства, будучи разом із цим механізмом формування такого суспільства і його невід'ємною частиною. Залучення місцевих мешканців до процесу прийняття суспільно значущих рішень є одним із механізмів реального запровадження народовладдя, підвищення політичної активності громадян. Конституційно-правове регулювання виходить із того, що місцеве самоврядування – це публічна влада населення адміністративно-територіальної одиниці, яка базується на його самоорганізації і самодіяльності, наділена більшою або меншою самостійністю і не входить до системи державної влади. Відповідно, державні органи не мають права втручатися у діяльність місцевого

самоврядування та його органів, яка реалізується в межах закону.

У Конституції Швейцарської Конфедерації від 18 квітня 1999 р., що вступила у дію із 1 січня 2000 р., місцевому самоврядуванню присвячено лише ст. 50 розд. 3 «Комуни», який і складається лише із однієї статті. Стаття містить такі положення, як:

1) автономність громад гарантується у межах, встановлених законодавством кантонів;

2) Конфедерація у своїх діях враховує можливі наслідки для громад;

3) Конфедерація зважає на особливе розміщення міст і агломератів, а також гірських регіонів. Це означає, що Федеральна Конституція визнає їх громади, однак не гарантує наявності у них місцевих органів влади [3, с. 170-171].

Досліджуючи конституційні основи функціонування місцевого самоврядування Швейцарії, не можна залишити поза увагою конституційні принципи, що визначають основні засади організації і функціонування кантонів та їх органів. Особливої уваги необхідно приділити принципу субсидіарності, як одному з основних засад функціонування місцевої влади у Швейцарії.

Принцип субсидіарності закріплений у ст. 5а Конституції Швейцарії, стаття набула чинності у 2008 року за результатами голосування 2004 року. Його зміст полягає у тому, що центральний орган влади має вирішувати тільки ті завдання, які не можуть бути ефективно реалізовані на регіональному або місцевому рівнях. Саме субсидіарність виступає засадничим принципом функціонування місцевої влади і передумовою регулювання взаємовідносин між Федерацією, кантонами та муніципалітетами на засадах взаємоповаги і підтримки.

Принцип субсидіарності – це основа розвитку швейцарського федералізму і місцевого самоврядування. Він обмежує компетенцію федерації повноваженнями, делегованими кантонами, зокрема: вирішувати завдання, які виходять за межі їх об'єктивних можливостей, або для досягнення їх більшої ефективності [6, с. 47].

У Швейцарії управління країною відбувається на трьох державних рівнях: 1) на рівні федерації; 2) на рівні 26 автономних кантонів, які самостійно визначають ступінь автономії самоуправлінських одиниць третього рівня; 3) на рівні громад / комун / муніципалітетів.

Кантональний рівень за своєю структурою дуже схожий на федеральний рівень. Під громадами у Швейцарії мають на увазі публічний колектив територіального характеру, що здійснює на місцевому рівні децентралізовану публічну владу під наглядом вищого колективу. Громади визнаються корпораціями публічного права, юридичними особами, але їх діяльність обмежена лише відповідною частиною території держави.

Попри наведене Швейцарія як держава, що розвивалася «знизу догори», починаючи від XIII ст. має усталені традиції місцевого самоврядування – право територіальних громад на здійснення самоврядування у межах кантональної конституції чи/та законодавства без втручання центральних органів влади. Так, право на самоврядування надається як кантонам, так і громадам [7, с. 185-191].

Про зв'язок між Конфедерацією і кантонами йдеться у третій частині (ст. 42-135) Конституції Швейцарії, яка регламентує федеративний устрій держави. У ній визначено принципи співробітництва між Федерацією та кантонами, наведено випадки участі кантонів у прийнятті федеральних рішень, передбачено розподіл компетенції між кантонами та Федерацією у різних сферах суспільного життя (наприклад, у зовнішній політиці, в економіці, освіті, науці, культурі тощо) [8].

Описуючи рівні управління країною, необхідно особливу увагу звернути на розподіл компетенції, предметів відання між федерацією, кантонами та громадами.

Правова основа місцевого самоврядування та управління у Швейцарії має трирівневу структуру. Так, можна виокремити федеральне законодавство про місцеве самоврядування та управління, законодавство суб'єктів Федерації і муніципальні правові акти у цій сфері. Законодавче регулювання на федеральному рівні обмежено наведенням конституційних основ місцевого самоврядування у ст. 50 Конституції Швейцарської Конфедерації, делегуванням на законодавчому рівні повноважень федеральних органів органам місцевого самоврядування [8].

Кантони мають право підписувати договори навіть з іноземними суб'єктами з питань, що належать до їх компетенції (ст. 56 Основного Закону). Ці договори не мають суперечити праву та інтересам Конфедерації, а також правам інших кантонів. Крім цього, кантони мають обов'язково інформувати Конфедерацію про укладання цих договорів [8].

У межах федерального законодавства кожен кантон має право на самоорганізацію. Кантони можуть визначати організаційну та політичну структуру їх території, спосіб встановлення та функціонування власних інституцій. Вони можуть обмежувати себе у повноваженнях і делегувати частину із них громадам.

Згідно зі ст. 51 Конституції Швейцарії кожен кантон має свою демократичну конституцію, що приймається і до якої може бути внесено зміни шляхом проведення відповідного референдуму. Конституції кантонів гарантуються Конфедерацією. Така гарантія надається, якщо конституція не суперечить федеральному законодавству [8].

Кантональні конституції відрізняються одна від одної, але у кожній із них визначено порядок її перегляду - кожна поправка до конституцій має бути схвалена Федеральними зборами. Крім цього, кантони мають обмеження щодо форми державного устрою: вони не можуть створювати федеративних держав у кантонах (ст. 51) [8].

Кантони наділені широкими повноваженнями у сфері освіти, науки та культури (ст. 62-69 Основного Закону). Водночас федеральна влада надає кантонам фінансову підтримку (наприклад, виділяє кошти для відшкодування витрат на стипендії і навчання, розвиток спорту та підготовку спортсменів). Кантони відповідають за організацію початкової освіти, яка має бути обов'язковою та доступною. Вища освіта також належить до компетенції кантонів, крім вищої технічної, яку віднесено до компетенції Конфедерації (ст. 63) [8].

Отже, внутрішньодержавні відносини між рівнями влади у Швейцарії характеризуються традиційно сильною позицією кантонів. Реалізація політики Конфедерації покладається на кантони та громади, де кантони є посередником між Конфедерацією і громадами. Винятковими є ситуації прямого втручання Конфедерації у місцеві справи. При цьому останнім часом Конфедерація делегує кантонам дедалі більше управлінських повноважень, що значно посилює правові обмеження діяльності кантонів. На думку швейцарських дослідників, поступово така ситуація призводить до певної залежності місцевого управління від вищого політичного рівня, а також до обмеження місцевої автономії. Хоча, безсумнівно, у

більшості регіонів місцеве врядування залишається досить сильним.

У Швейцарії немає єдиної системи органів місцевого управління та самоврядування. Кантони самостійно встановлюють у своїх конституціях принципи організації та компетенцію цих органів. Місцеві органи влади повністю залежать від кантонів. Лише у виняткових випадках вони згадуються у федеральних законах чи постановах. Це ілюструє основоположний дуалізм швейцарського федералізму: чіткий поділ між федеральними та місцевими органами влади надає особливого значення кантонам, які пов'язують національний і місцевий рівні влади.

У Швейцарії місцеве самоврядування організовано тільки на рівні «природних» територіальних утворень – громад, що зумовлено специфікою історичного розвитку муніципальної системи держави. Громади (чи муніципалітети) є складовими кантонів і становлять найменші політичні одиниці з різним статусом. Вони об'єднують осіб, які проживають на їх території, а також виконують різні політичні та адміністративні завдання.

Федерація Швейцарії побудована знизу, а це означає, що основою держави є самоврядні громади, над ними – кантони, а над кантонами – федеральний рівень. Громади наділені повноваженнями, які не належать до компетенції кантонів і федерації, – залишковими повноваженнями [13, с. 49].

Отже, дослідники швейцарської державної моделі виокремлюють особливості швейцарського федералізму: існування кантонів є гарантованим (ст. 53 Федеральної Конституції); кантони вповноважені здійснювати власне державитворення (ст. 51 Федеральної Конституції); органи управління кантонів є виборними (за ст. 52 Федеральної Конституції); кантони мають широкі повноваження (ст. 3 та 42 Федеральної Конституції); кантони беруть участь у забезпеченні й здійсненні народного волевиявлення як рівноправні партнери [6, с. 25-27].

Концепція місцевого самоврядування, що склалася в науці конституційного права Швейцарської Конфедерації, представляє собою поєднання теорії «вільної громади» і «господарської» теорії місцевого самоврядування.

Конституційно-правова модель місцевого самоврядування Швейцарії обумовлена особливостями швейцарського федералізму, є децентралізованою, соціально орієнтованою та заснованою на історичних, культурних та правових традиціях. Автономне місцеве самоврядування виступає основою швейцарського федералізму і народовладдя.

Висновки. Підсумовуючи вищезазначено можна стверджувати, що Німеччина та Швейцарія представляють науковий та практичний інтерес з точки зору розбудови сучасної багатонаціональної держави і місцевого самоврядування. Муніципальна система цих держави ґрунтується на основоположних принципах Європейської хартії місцевого самоврядування – децентралізації, субсидіарності, автономії місцевого самоврядування.

Місцеве самоврядування в Німеччині та Швейцарії є невід'ємною сутнісною характеристикою розвинутого демократичного суспільства, що базується на принципах ліберальної демократії. Воно охоплює своїми інститутами майже всі сторони демократичної організації місцевого життя, дає можливість раціональним способом децентралізувати державну владу, перенести прийняття рішень з усіх питань місцевого життя в територіальні спільноти, стимулюючи тим самим активність громадян і забезпечуючи їх реальну причетність до таких рішень.

В основу майбутніх реформ в сфері місцевого самоврядування мають бути покладені принципи субсидіаності, місцевої автономії та регіоналізації. Саме ці принципи здатні гарантувати Україні створення надійних механізмів залучення громадян до процесів формування і реалізації місцевого самоврядування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Копиленко О., І. Демченко. Система джерел європейсько-правових стандартів місцевого самоврядування. *Вісник Львівського Університету*, 2011. Вип. 54. С.139-145.
2. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посібник /М.С.Горшенцова, К.О.Закоморна, В.О. Ріяка та ін.; за заг.ред. В.О.Ріяки.2-е вид., допов. і перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2007. 544 с.
3. Федоренко В.Л., Чернеженко О.М. Конституційні моделі місцевого самоврядування в державах-учасниках ЄС, Швейцарії та Україні: монограф.; за ред. В.Л. Федоренка. Київ: Видавництво «Ліра», 2017. 288 с.

4. Вакарчук К. Світовий досвід трансформаційних процесів в класичних системах самоврядування на прикладі Великобританії, Франції та Німеччини. URL : https://www.academia.edu/39048898/Вакарчук_К_В_стаття?email_work_card=view-paper (дата звернення: 10.02.2023).

5. Основной закон Федеративной Республики Германии. URL: https://legalns.com/компетентные_юристы/правовая_библиотека/конституции-стран-мира/конституция-германии (дата звернення: 10.02.2023).

6. Конституційно-правова модель місцевого самоврядування в Швейцарії / за ред. к.ю.н. О.М. Чернеженко: монограф. Київ: Ліра-К, 2017. 192 с.

7. Децентралізація публічної влади: досвід європейських держав та пропозиції для України / Школик А. М., Бориславська О. М., Заверуха І.Б. та ін. Київ : Центр політико-правових реформ, 2011. С. 185-191.

8. Федеральная Конституция Швейцарской Конфедерации. URL: <https://legalns.com/download/books/cons/switzerland.pdf> (дата звернення: 10.02.2023).

Стаття надійшла до редакції 29.09.2022

Стаття рекомендована до друку 30.10.2022

K. P. DANICHEVA

PhD (Law), Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Constitutional and Municipal Law

E-mail: kpdanicheva@ukr.net

ORCID:<https://orcid.org/0000-0003-0034-8499>

V.N. Karazin Kharkiv National University

Kharkiv, 61022, Svobody square, 4

HISTORICAL ASPECT OF THE ESTABLISHMENT AND DEVELOPMENT OF LOCAL GOVERNMENT MODELS ON THE EXAMPLE OF GERMANY AND SWITZERLAND

ANNOTATION.*Entry.* The article is devoted to the historical aspect of the formation and development of local self-government models in countries such as Germany and Switzerland. Local self-government in these countries has its own characteristics and principles of implementation, which are determined by the form of territorial organization, but can be applied to the construction of social relations in Ukraine. For Ukraine, as a state that is characterized by European legal standards for building local self-government, the experience of European states in this direction is interesting.

Short list of main results. The article highlights the constitutional and legal foundations of the formation and development of local self-government models in Germany and Switzerland. The municipal system of these states is based on European standards of local self-government - decentralization, subsidiarity, autonomy of local self-government. The national legislation of Ukraine is also characterized by the consolidation of European standards.

Conclusions. Local self-government in Germany and Switzerland covers almost all aspects of the democratic organization of local life, makes it possible to rationally decentralize state power, transfer decision-making on all issues of local life to territorial communities, thereby stimulating citizen activity and ensuring their real involvement in such decisions. The positive experience of European states in involving citizens to participate in issues of local importance will contribute to the creation of an effective model of local self-government in Ukraine.

KEY WORDS: *local self-government, municipal government, municipality, community.*

REFERENCES

1. Kopylenko O., I. Demchenko. Systema dzherel yevropeisko-pravovykh standartiv mistsevoho samovriaduvannia // Visnyk Lvivskoho Universytetu, 2011. Vyp. 54. S.139-145. (in Ukrainian)

2. Konstytutsiine pravo zarubizhnykh krain: Navch. Posibnyk /M.S.Horshenova, K.O.Zakomorna, V.O. Riiaka ta in.; Za zahal.red. V.O. Riiaky.2-e vyd., dopov. I pererob. K.: Yurinkom Inter,2007. 544 s. (in Ukrainian)

3. Fedorenko V.L., Chernenchenko O.M. Konstytutsiini modeli mistsevoho samovriaduvannia v derzhavakh-uchasnytsiakh YeS, Shveitsarii ta Ukraini: monohraf.; za red. V.L. Fedorenka. Kyiv: Vydavnytstvo «Lira», 2017. 288 s. (in Ukrainian)

4. Vakarchuk K. Svitovyi dosvid transformatsiinykh protsesiv v klasychnykh systemakh samovriaduvannia na prykladi Velykobrytanii, Frantsii ta Nimechchyny. URL:https://www.academia.edu/39048898/Vakarchuk_K_V_stattia?email_work_card=view-paper (data zvernennia: 10.02.2023). (in Ukrainian)

5. Osnovnoi zakon Federatyvnoi Respublyky Hermanyy. URL: https://legalns.com/kompetentnye_yuristy/pravoiaia_byblyoteka/konstytutsyy-stran-myra/konstytutsyia-hermany (data zvernennia: 10.02.2023). (in Ukrainian)

6. Konstytutsiino-pravova model mistsevoho samovriaduvannia v Shveitsarii / Za red. k. yu. n. O. M. Chernenchenko: monohraf. / O. M. Chernenchenko. Kyiv: Vydavnytstvo Lira-K, 2017. 192 s. (in Ukrainian)

7. Detsentralizatsiia publichnoi vlady: dosvid yevropeiskykh derzhav ta propozytsii dlia Ukrainy / Shkolyk A. M., Boryslavska O. M., Zaverukha I.B. ta in. Kyiv : Tsentr polityko-pravovykh reform, 2011. S. 185-191. (in Ukrainian)

8. Federalnaia Konstytutsyia Shveitsarskoi Konfederatsyy. URL:<https://legalns.com/download/books/cons/switzerland.pdf> (data zvernennia: 10.02.2023). (in Ukrainian)

The article was received by the editors 29.09.2022

The article is recommended for printing 30.10.2022